

Asia: VN/7020/2024-OKM-103

Tekoäly ja tekijänoikeus: Vastuullinen tekoälyn kehittäminen ja käyttö

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatko luovan ryhmän ehdotuksia? Voitko ehdottaa niille tärkeysjärjestystä?

-

Kannatatko teknologiaryhmän ehdotuksia? Voitko ehdottaa niille tärkeysjärjestystä?

-

Kannatatko juridiikkaryhmän ehdotuksia? Voitko ehdottaa niille tärkeysjärjestystä?

-

Muita huomioita vastuullisen tekoälyn kehittämisestä ja käytöstä

Suomen kirjastoseura kiittää mahdollisuudesta lausua tekoäly- ja tekijänoikeuspienryhmien loppuraporteista ja lausuu seuraavaa.

Lausunnolla oleva raportti tuo esiin tekoälyn ja tekijänoikeuksien väliseen suhteeseen liittyviä tärkeitä näkökulmia, mutta erityisesti kulttuuriperintöorganisaatioiden ja tutkimusorganisaatioiden näkökulmasta raporttikokonaisuus jää epätasapainoiseksi. Työryhmien työskentelyssä oikeudenhaltijat ja tekijänoikeusjärjestöt ovat olleet kattavammin edustettuina kuin kulttuuriperintö- ja tutkimusorganisaatiot. Tämä on vaikuttanut loppuraportin sisältöön.

Raporttia ei pidä tulkita niin, että se osoittaisi laajaa yhteisymmärrystä kansallisista tekoälyn ja tekijänoikeuden pelisäännöistä. Raportin mukaan kulttuuriperintöorganisaatiot eivät pitäneet kansallisia pelisääntöjä tarpeellisina, tutkimusorganisaatiot korostivat EU-tasaisen sääntelyn merkitystä ja liitteenä oleville kansallisille teeseille ei erityisesti juridiikkaa käsittelevässä pienryhmässä saavutettu yhteistä näkemystä. Jatkotyössä olennaista on, että tiedeyhteisö, kulttuuriperintösektori, muut datavarantoja hallinnoivat julkiset toimijat ja myös kotimaiset kaupalliset tekoälykehittäjät osallistuvat selvityksiin.

Tekoälyyn liittyvän tekijänoikeudellisen sääntelyn, tulkintojen ja käytäntöjen tulee perustua ensisijaisesti Euroopan unionin yhteiseen sääntelykehykseen.

Kansalliset pelisäännöt, kansalliset tulkintaratkaisut tai kansalliset lisensiointijärjestelyt voivat heikentää oikeusvarmuutta, vaikeuttaa kansainvälistä tutkimusyhteistyötä sekä heikentää suomalaisen tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kilpailukykyä. Myös raportissa tutkimusorganisaatiot ja kulttuuriperintöorganisaatiot korostavat tutkimuksen eurooppalaista toimintaympäristöä ja EU-tasoisien sääntelyn merkitystä.

Kulttuuriperintöorganisaatioille ja tutkimusorganisaatioille lainsäädännössä turvattuja tekstin- ja tiedonlouhintaan liittyviä oikeuksia ei saa kaventaa kansallisilla ratkaisuilla. Raportissa kulttuuriperintölaitokset ja tutkimusorganisaatiot ovat tuoneet esiin huolen siitä, että lisensiointivelvoitteiden laajentaminen tai tutkimustoimintaan kohdistuvat kansalliset rajoitukset voisivat heikentää tutkimuksen vapautta, tutkimusaineistojen käyttöä ja kansainvälistä yhteistyötä.

Suomen kirjastoseura ei kannata sellaisten kansallisten lisensiointimallien tai sopimuslissensiratkaisujen kehittämistä, joilla pyrittäisiin rajoittamaan tai korvaamaan EU-tasolla säädettyjä tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevia oikeuksia. Tällaiset ratkaisut ovat DSM-direktiivin tiedonlouhintaa koskevan sääntelyn vastaisia. Vaarana on yllä mainitun lisäksi, että tällaiset ratkaisut heikentäisivät Suomen asemaa ja kilpailukykyä tutkimus- ja innovaatioympäristössä.

Kulttuuriperintöorganisaatioilla on tärkeä rooli luotettavan tiedon lähteinä. Kansallisilla ratkaisuilla ei tule heikentää niitä mahdollisuuksia, jotka nykyinen EU-sääntely ja kansallinen lainsäädäntö jo antavat kulttuuriperintöorganisaatioille.

Suomen kirjastoseura katsoo, että jatkovalmistelussa painopisteen tulee olla EU-tasoisien sääntelyn, yhteisten standardien ja yhtenäisten soveltamiskäytäntöjen kehittämisessä sekä sen varmistamisessa, että tutkimusorganisaatioiden ja kulttuuriperintöorganisaatioiden mahdollisuudet hyödyntää tekoälyä osana tutkimusta säilyvät myös tulevaisuudessa.

Manninen Juha
Suomen kirjastoseura ry

Manninen Juha
Suomen kirjastoseura ry